

საქართველოს მთავრობა

პირითაღი მონაცემები და მიმართულებები 2007-2010
წლებისათვის

თბილისი

2006

სარჩევი

1.	მაკროეკონომიკა	3
1.1.	მაკროეკონომიკური მიმოხილვა	3
1.2.	მაკროეკონომიკური პოლიტიკის მიმართულებები	5
1.3.	მაკროეკონომიკური მაჩვენებლების პროგნოზი.....	5
1.4.	ფისკალური პოლიტიკა.....	6
2.	საბიუჯეტო შემოსავლები.....	9
2.1.	შემოსავლების ანალიზი	9
3.	ბიუჯეტი	9
3.1.	2005 წლის ბიუჯეტის შესრულების მოკლე მიმოხილვა.....	9
3.2.	საშინაო ვალის მდგრადობა და სტრატეგია.....	11
3.3.	საგარეო ვალის მდგრადობა და სტრატეგია.....	11
3.4.	დეფიციტი	12
3.5.	გადასახდელები და ხარჯები ძირითადი ეკონომიკური კატეგორიების ჭრილში.....	13
4.	ძირითადი სექტორული მიზნები და ამოცანები.....	15
4.1.	ეკონომიკური განვითარებისა და სიღარიბის დაძლევის პროგრამისა და სახელმწიფო ბიუჯეტის ურთიერთკავშირი.....	15
4.2.	ხარჯების საშუალოვადიანი დაგეგმვა (MTEF)	16
4.3.	2007-2010 წლებისათვის საქართველოს მთავრობის ძირითადი მიზნებისა და ამოცანების შესასრულებლად სამინისტროების მიერ განსაზღვრული პრიორიტეტული მიმართულებები-----	17

1. მაკროეკონომიკა

1.1. მაკროეკონომიკური მიმოხილვა

2003-2005 წლებში რეალური მთლიანი შიდა პროდუქტის საშუალო წლიური ზრდა 8.5 პროცენტი, ხოლო საშუალო წლიურმა ინფლაციამ კი 6.2 პროცენტი შეადგინა. (ცხრილი 1).

ცხრილი 1. ძირითადი მაკროეკონომიკური ინდიკატორები

	2003	2004	2005 წინასწარი
რეალური მშპ (ზრდის ტემპი)	11.1	6.2	8.2
ნომინალური მშპ (მლნ ლარი)	8564.7	9969.8	11600.0
სამომხმარებლო ფასების ინდექსი (საშუალო პერიოდის განმავლობაში)	4.7	5.7	8.2
მიმდინარე ანგარიში (პროცენტულად მშპ-თან)	-9.9	-6.6	-8.8
გაცვლითი კურსი (ლარი/აშშ დოლარი)	2.15	1.92	1.81

ა. რეალური სექტორი

წინასწარი მონაცემებით, 2005 წელს 2004 წელთან შედარებით, მთლიანი შიდა პროდუქტის რეალურმა ზრდამ 8.2 პროცენტი შეადგინა. როგორც სტატისტიკური მონაცემების ანალიზი გვიჩვენებს, 2005 წლის მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდა ძირითადად შიდა მოთხოვნითაა განაპირობებული. მნიშვნელოვანია, რომ 2005 წელს რეალური მთლიანი ინვესტიციების მოცულობა 16.6 პროცენტით გაიზარდა. ამასთანავე რეალური მთლიანი სამომხმარებლო ხარჯების ზრდამ 3.2 პროცენტი შეადგინა.

ბ. საგარეო სექტორი

2005 წელს საქართველოს საგარეო სავაჭრო ბრუნვამ (არაორგანიზებული ვაჭრობის გარეშე) 3357.7 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც 2004 წლის შესაბამის მაჩვენებელს 34.6 პროცენტით აღემატება. აქედან ექსპორტი 866.7 მლნ დოლარია, რაც მისი 34.0 პროცენტთან ზრდას შეესაბამება, ხოლო იმპორტი 34.8 პროცენტით გაზრდის შედეგად 2490.9 მლნ აშშ დოლარს გაუტოლდა. 2005 წელს საქართველოს უარყოფითმა სავაჭრო ბალანსმა 35.2 პროცენტით მოიმატა და 1624.2 მლნ დოლარი შეადგინა.

2005 წელს გაიზარდა ევროკავშირის ქვეყნებთან საგარეო ვაჭრობის წილი. ამ სახელმწიფოებთან საგარეო სავაჭრო ბრუნვამ 836.7 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც 14.8 პროცენტით მეტია 2004 წელთან შედარებით.

საქართველოს უმსხვილეს პარტნიორ ქვეყნებს შორის პირველი ადგილი რუსეთს უკავია. 2005 წელს ამ ქვეყანასთან სავაჭრო ბრუნვა 47.6 პროცენტით გაიზარდა და 538.3 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც მთლიანი საგარეო სავაჭრო ბრუნვის 16.0 პროცენტის ტოლია.

გასულ წელს მნიშვნელოვანი ცვლილებები არ მომხდარა ექსპორტ-იმპორტის სასაქონლო სტრუქტურაში. სასაქონლო ჯგუფებიდან ექსპორტში ლიდერობენ შავი ლითონების ჯართი, ყურძნის ნატურალური ღვინოები და ფეროშენადნობები. მათი წილი მთელს ექსპორტში შესაბამისად 9.7, 9.4 და 9.3 პროცენტს შეადგენს. იმპორტში კი 13.5 პროცენტით პირველი ადგილი ისევ ნავთობსა და ნავთობპროდუქტებს უჭირავს. შემდეგ კი 7.2 პროცენტით მსუბუქი ავტომობილებია.

გ. მონეტარული სექტორი

ისევე როგორც წინა წლებში, 2005 წლის განმავლობაში ეროვნული ბანკის პოლიტიკა განსაზღვრული იყო ინფლაციისა და ვალუტის კურსის მნიშვნელოვანი რყევების თავიდან ასაცილებლად და სტაბილურობის შესანარჩუნებლად.

2005 წლის დეკემბერში, წინა წლის დეკემბერთან შედარებით სამომხმარებლო ფასები 6.2 პროცენტით გაიზარდა, ხოლო სამომხმარებლო ფასების საშუალო წლიურმა მნიშვნელობამ 8.2 პროცენტით მოიმატა. გასული წლის განმავლობაში, ფასების დონის ჩამოყალიბებაზე ზეგავლენა მოახდინა როგორც შიდა, ასევე გარე ფაქტორებმა. ერთ-ერთი მნიშვნელოვან ფაქტორს, რომელმაც ფასების ზრდა გამოიწვია, მსოფლიო ბაზარზე ნავთობპროდუქტების გაძვირება წარმოადგენს.

2005 წლის განმავლობაში ლარის გაცვლითი კურსი აშშ დოლარის მიმართ სტაბილურობით ხასიათდებოდა. 2005 წლის დეკემბერში, 2004 წლის დეკემბერთან შედარებით ლარის საშუალო თვიური გაცვლითი კურსი 0.7 პროცენტით ამაღლდა და 2004 წლის დეკემბრის ბოლოსათვის 1.786 ლარი შეადგინა ერთ აშშ დოლარზე. გასული წლის განმავლობაში ლარის საშუალო წლიური მნიშვნელობა კი 1.81 ლარი/აშშ-ის დონეზე დაფიქსირდა.

ეროვნული ბანკის მონაცემებით, 2005 წლის ბოლოს, 2004 წლის ბოლოსთან შედარებით სარეზერვო ფულის მასა 19.7 პროცენტით გაიზარდა და 1001.4 მლნ ლარს გაუტოლდა.

2005 წლის დეკემბრის ბოლოსათვის M3 ფართო ფულის აგრეგატის მოცულობამ 1911.2 მლნ ლარი შეადგინა, რაც 26.4 პროცენტით აღემატება წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს. ამავე პერიოდში M2 ფულის მასა 26.5 პროცენტით გაიზარდა. აღნიშნული ფულის აგრეგატების ზრდის ტემპებს შორის ასეთი თანაფარდობა ძირითადად განპირობებულია ეროვნულ ვალუტაში დეპოზიტების ზრდის წინმსწრები ტემპებით, უცხოურ ვალუტაში დეპოზიტებთან შედარებით. დეპოზიტები უცხოურ ვალუტაში 26.4 პროცენტით, ხოლო დეპოზიტები ეროვნულ ვალუტაში კი 45 პროცენტით გაიზარდა. შესაბამისად იცვლებოდა ფულის მულტიპლიკატორიც. წინა წელთან შედარებით M3-ის მულტიპლიკატორმა 0.1 პუნქტით მოიმატა და 1.91 გაუტოლდა, ხოლო M2-ის მულტიპლიკატორი 0.06 პუნქტით გაიზარდა და 1.07 შეადგინა.

2005 წელს, წინა წელთან შედარებით, 2.7 პროცენტული პუნქტით შემცირდა დოლარიზაციის კოეფიციენტი და 71.6 პროცენტს გაუტოლდა. შემცირების ტენდენციით ხასიათდება ფულის მიმოქცევის სიჩქარეც. აღნიშნული მაჩვენებელი M3 ფულის აგრეგატის მიხედვით 0.8 ერთეულით შემცირდა და 5.8 შეადგინა. M2-ისათვის კი აღნიშნული მაჩვენებელი 10.3 გაუტოლდა, რაც 1.4 ერთეულით ნაკლებია 2004 წლის შესაბამის მნიშვნელობაზე.

1.2. მაკროეკონომიკური პოლიტიკის მიმართულებები

საშუალოვადიან პერიოდში ქვეყნის მაკროეკონომიკური პოლიტიკა მიმართული იქნება მაკროეკონომიკური სტაბილურობის უზრუნველყოფისაკენ:

- ეკონომიკური ზრდის მაღალი ტემპი;
- ინფლაციის დაბალი მაჩვენებელი;
- ადგილობრივი და უცხოური ინვესტიციების ზრდა;
- ფასიანი ქაღალდების ბაზარის განვითარება;
- საპროცენტო განაკვეთების შემცირება;
- სავალუტო პოლიტიკა ეფუძნება მცურავი კურსის რეჟიმს;

1.3. მაკროეკონომიკური მაჩვენებლების პროგნოზი

ა. რეალური სექტორი

პროგნოზული შეფასებებით, 2006 წელს, წინა წელთან შედარებით, რეალური მთლიანი შიდა პროდუქტი 7.5 პროცენტით გაიზრდება და ნომინალურ გამოხატულებაში 13 მლრდ ლარს გადააჭარბებს. ხოლო შემდგომ საშუალოვადიან პერიოდში (2007-2010 წლები) აღნიშნული მაჩვენებელი სავარაუდოდ 6-7 პროცენტის ფარგლებში იქნება მოთავსებული. ეკონომიკური ზრდის აღნიშნული მნიშვნელობები სრულად შეესაბამება ეკონომიკური განვითარებისა და სიღარიბის დაძლევის პროგრამით გათვალისწინებულ მშპ-ის მატების ტემპებს.

მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდის აღნიშნული ტემპების მიღწევა შესაძლებელი იქნება ინვესტიციების ზრდისა და მისი ეფექტიანობის ამაღლების პირობებში. 2006 წელს, 2005 წელთან შედარებით, მთლიანი ინვესტიციების რეალური მოცულობა სავარაუდოდ 9.8 პროცენტით გაიზარდება და მშპ-ის 31.0 პროცენტს გაუტოლდება. პროგნოზული გათვლებით, შემდგომი ოთხი წლის განმავლობაში, ინვესტიციების მშპ-თან ფარდობის მაჩვენებელს ზრდის ტენდენცია ექნება. რაც შეეხება სამომხმარებლო ხარჯებს, 2006-2010 წლებში მისი რეალური მოცულობა გაიზრდება, ხოლო მის წილობრივ დონეს მშპ-თან კლების ტენდენცია ექნება.

ბ. საგარეო სექტორი

საპროგნოზო პერიოდში გაფართოვდება საგარეო ვაჭრობის გეოგრაფია და გაიზრდება საგარეო სავაჭრო ბრუნვა.

პროგნოზული გათვლებით, 2006-2010 წლებში ექსპორტის ზრდის ტემპები გადააჭარბებს იმპორტის ზრდის ტემპებს, რაც საფუძველი იქნება მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის როგორც აბსოლუტური, ასევე ფარდობითი მაჩვენებლების გაუმჯობესების ტენდენციის ჩამოყალიბებისა. მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის წილი მშპ-ის მიმართ 2006 წლისათვის -7.5 პროცენტის, ხოლო 2007 წლისათვის კი -7.0 პროცენტის დონეზეა მოსალოდნელი. გარეგანი შოკების არ არსებობის

შემთხვევაში აღნიშნული ტენდენცია შენარჩუნებული იქნება შემდგომ წლებშიც და 2010 წლისათვის მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის ფარდობითი მაჩვენებლის პროგნოზული მნიშვნელობა -5.4 პროცენტის ფარგლებში იქნება მოთავსებული.

გ. მონეტარული სექტორი

სტაბილური ეკონომიკური განვითარების მისაღწევად ერთ-ერთ ძირითად პირობას წარმოადგენს ინფლაციის დაბალი ტემპების შენარჩუნება. საშუალოვადიან პერსპექტივაში ეროვნული ბანკის პოლიტიკის ძირითადი ამოცანა იქნება ინფლაციის ერთნიშნა რიცხვის დონეზე შენარჩუნება.

2006-2010 წლებისათვის სამომხმარებლო ფასების ინდექსის (საშუალო პერიოდის განმავლობაში) ცვლილების პროგნოზული მაჩვენებელი 5.0 პროცენტის ფარგლებშია მოსალოდნელი.

ბოლო პერიოდში შეიმჩნეოდა ეროვნული ვალუტის გამყარების ტენდენცია აშშ დოლარის მიმართ. პროგნოზული შეფასებებით 2006-2010 წლებში ლარის საშუალოწლიური გაცვლითი კურსი სავარაუდოდ 1.82 ლარი/აშშ დოლარის ფარგლებში იქნება.

ეროვნული ვალუტის გაცვლითი კურსის სტაბილიზაციასა და ინფლაციური პროცესების დარეგულირებაში, გადამწყვეტ როლს ქვეყანაში განხორციელებული ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა შეასრულებს. ამისათვის ეროვნულმა ბანკმა უნდა გააგრძელოს თანმიმდევრული პოლიტიკა, რაც ითვალისწინებს ფულის მიწოდების შესაბამისობას ინფლაციის მიზნობრივ მაჩვენებელს, მთლიანი შიდა პროდუქტის რეალურ და ფულზე მოთხოვნის საპროგნოზო ზრდას შორის.

საპროგნოზო პერიოდში კლების ტენდენცია ექნება ფულის მიმოქცევის სიჩქარეს როგორც M3-ისთვის, ისე M2-ისთვის. ფულის მულტიპლიკატორებისათვის კი ზრდის ტენდენციაა მოსალოდნელი.

1.4. საბიუჯეტო შემოსავლები

საქართველოს ნაერთი ბიუჯეტის შემოსავალმა და გრანტებმა წინასწარი მონაცემებით 2005 წელს 2 706.1 მლნ ლარი შეადგინა და წინა წლის მაჩვენებელს 24.2 პროცენტით გადააჭარბა (ცხრილი 1). შემოსავლისა და გრანტების საერთო მოცულობამ მთლიანი შიდა პროდუქტის 23.3 პროცენტი შეადგინა.

ცხრილი 2 ნაერთი ბიუჯეტის შემოსავლები

დასახელება	ნაერთი ბიუჯეტი						
	2005					%	
	კვება	ფაქტი	+/-	%	მშპ	2005/2004	საგადასახადო შემოსავლებში გადასახადების წილი
შემოსავალი და გრანტი	2,574.7	2,706.1	131.4	105.1	23.3	124.2	
სულ შემოსავალი (კაპიტალური შემოსავლის გარეშე)	2,453.3	2,601.8	148.5	106.1	22.4	126.7	
საგადასახადო შემოსავალი (საბიუჯეტო სექტორიდან სოციალური გადასახადის გარეშე)	2,166.8	2,289.0	122.2	105.6	19.7	126.4	100.0
საშემოსავლო გადასახადი	273.9	290.7	16.8	106.1	2.5	108.2	12.7
მოგების გადასახადი	208.9	210.3	1.4	100.7	1.8	130.1	9.2
დამატებული ღირებულების გადასახადი	938.5	987.4	48.9	105.2	8.5	157.2	43.1
აქციზი	280.5	286.4	5.9	102.1	2.5	140.0	12.5
საბაჟო გადასახადი	123.0	123.4	0.4	100.3	1.1	123.2	5.4
სხვა გადასახადი	66.9	84.4	17.5	126.2	0.7	50.5	3.7
სოციალური გადასახადი	275.2	306.3	31.1	111.3	2.6	109.0	13.4
არასაგადასახადო შემოსავალი (გაცემული კრედიტების დაბრუნების გარეშე)	286.5	312.8	26.3	109.2	2.7	128.9	
გრანტები	121.4	104.3	-17.1	85.9	0.9	83.7	

საკუთარი შემოსავლის სახით ნაერთ ბიუჯეტში 2005 წელს მობილიზებულ იქნა 2 601.8 მლნ ლარი, ეს კი 22.4 პროცენტით მეტია 2004 წლის შესაბამის მაჩვენებელზე. მთლიანი შიდა პროდუქტის მიმართ მისი წილი 22.4 პროცენტამდე ამაღლდა, რაც 1.6 პროცენტული პუნქტით აღემატება წინა წლის შესაბამის მაჩვენებელს.

2005 წელს საგადასახადო შემოსავლების სახით მობილიზებულ იქნა 2 289.0 მლნ ლარი, რაც საპროგნოზო მაჩვენებელზე 5.6 პროცენტით მეტია. 2004 წელთან შედარებით საგადასახადო შემოსავლების მოცულობამ 26.4 პროცენტით მოიმატა, ხოლო მშპ-ის მიმართ მისი წილი 1.5 პროცენტით ამაღლდა და 19.7 პროცენტი შეადგინა.

ცხრილი 3. ნაერთი ბიუჯეტის შემოსავლები 2003-2005 წლებში

(მლნ ლარი)

	2003	2004	2005
შემოსავალი და გრანტი	1348.6	2178.6	2706.1
სულ შემოსავალი (კაპიტალური შემოსავლების გარეშე)	1300.8	2053.9	2601.8
საგადასახადო შემოსავალი (საბიუჯეტო ორგანიზაციების სოციალური ანარიცხების გარეშე)	1207.8	1811.2	2289.0
საშემოსავლო გადასახადი	152.9	268.6	290.7
მოგების გადასახადი	101.5	161.6	210.3
დამატებული ღირებულების გადასახადი	415.2	628.2	987.4
ქციზი	106.3	204.6	286.4

საბაჟო გადასახადი	70.3	100.1	123.4
სხვა გადასახადები	128.9	167.1	84.4
სახელმწიფო სპეციალური ფონდები	238.9	280.9	428.8
არასაგადასახადო შემოსავალი (გაცემული კრედიტების დაბრუნების გარეშე)	93.0	242.7	312.8
რანტები	47.8	124.7	104.3

ფიზიკურ პირთა საშემოსავლო გადასახადის სახით 2005 წელს ყველა დონის ბიუჯეტებში მობილიზებულ იქნა 290.7 მლნ ლარი, რაც საპროგნოზო მაჩვენებლის 106.1 პროცენტია. მობილიზებული თანხები წინა წელთან შედარებით 8.2 პროცენტით გაიზარდა და მშპ-ის მიმართ მისი წილი 2.5 პროცენტის დონეზე დაფიქსირდა. საშემოსავლო გადასახადის წილმა საგადასახადო შემოსავალში კი 12.7 პროცენტი შეადგენა.

2005 წელს, 2004 წელთან შედარებით, ნაერთ ბიუჯეტში მობილიზებული მოგების გადასახადის მოცულობა 30.1 პროცენტით გაიზარდა და 210.3 მლნ ლარი შეადგინა. ეს კი საპროგნოზო მაჩვენებელს 0.7 პროცენტით აღემატება. მშპ-ის მიმართ მოგების გადასახადის წილი 1.8 პროცენტია, ხოლო მისი წილი საგადასახადო შემოსავალში 9.2 პროცენტს გაუტოლდა.

დამატებული ღირებულების გადასახადის სახით, რომლის წილი საგადასახადო შემოსავალში 43.1 პროცენტია, ნაერთ ბიუჯეტში მობილიზებულ იქნა 987.4 მლნ ლარი და საპროგნოზო მაჩვენებლის 105.2 პროცენტი შეადგინა. ამ გადასახადიდან მიღებული შემოსავალი წინა წელთან შედარებით 57.2 პროცენტით გაიზარდა. მისი წილი მშპ-ის მიმართ კი 8.5 პროცენტის დონეზე დაფიქსირდა.

აქციზის გადასახადის სახით, რომლის წილი საგადასახადო შემოსავალში 12.5 პროცენტია, მობილიზებულ იქნა 286.4 მლნ ლარი. ეს წინა წლის ფაქტიურ მაჩვენებელთან შედარებით 40.0 პროცენტით მეტია და საპროგნოზო მაჩვენებლის 102.1 პროცენტს შეადგენს. აქციზის წილი მშპ-ის მიმართ 2.5 პროცენტის ტოლია.

საბაჟო გადასახადის სახით, რომლის წილი საგადასახადო შემოსავალში 5.4 პროცენტია, მობილიზებულ იქნა 123.4 მლნ ლარი. იგი საპროგნოზო მაჩვენებელს 0.3 პროცენტით აღემატება და წინა წელთან შედარებით 23.2 პროცენტით ზრდის ტოლფასია. მშპ-ის მიმართ მისი წილი 1.1 პროცენტს შეადგენს.

არასაგადასახადო შემოსავალმა, რომელიც სულ შემოსავლისა და გრანტების 11.6 პროცენტია, 312.8 მლნ ლარი შეადგინა. არასაგადასახადო შემოსავლის ფაქტიური მოცულობა 9.2 პროცენტით მეტია მის საპროგნოზო მაჩვენებელზე, წინა წელთან შედარებით კი 28.9 პროცენტით გაიზარდა. მშპ-ის მიმართ მისი წილი 2.7 პროცენტის ტოლია.

2. საბიუჯეტო შემოსავლები

2.1. შემოსავლების პროგნოზი

საშუალოვადიან პერიოდში საბიუჯეტო შემოსავლების პროგნოზული გათვლების გაკეთებისას გათვალისწინებული იქნა ფისკალურ სფეროში მომხდარი ცვლილებები და მის მიერ გამოწვეული შესაძლო შედეგები.

2006 წელს ნაერთი ბიუჯეტის შემოსავლებისა და გრანტების მოცულობის ზრდა 12.1 პროცენტის ფარგლებშია მოსალოდნელი, ხოლო მისი წილი მთლიანი შიდა პროდუქტის მიმართ სავარაუდოდ 23.2 პროცენტს გაუტოლდება. სავარაუდოდ 10.0 პროცენტზე მეტად გაიზრდება საკუთარი შემოსავლებიც, ხოლო მისი მშპ-თან ფარდობის მაჩვენებელი 21.9 პროცენტს მიაღწევს. პროგნოზული გათვლებით ზრდის ტენდენციას ექნება ადგილი 2007-2010 წლებშიც.

მნიშვნელოვანი მატების ტენდენციაა მოსალოდნელი საგადასახადო შემოსავლებშიც და 2010 წლისათვის მისი წილი მშპ-თან მიმართებაში 20.6 პროცენტამდე გაიზრდება.

საშუალოვადიან პერიოდში ზრდის ტენდენციას ექნება ადგილი არასაგადასახადო შემოსავლებშიც.

3. ბიუჯეტი

3.1. 2005 წლის ბიუჯეტის შესრულების მოკლე მიმოხილვა

ბიუჯეტის შესრულების თვალსაზრისით გასული 2005 წელი წარმატებულ წლად შეიძლება ჩაითვალოს. 2005 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის გეგმიური მაჩვენებელი 2004 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს 1,5-ჯერ, ხოლო 2003 წლის მაჩვენებელს 2-ჯერ აღემატება. აღმასრულებელი ხელისუფლების მიერ სრულად იქნა შესრულებული წლიური საბიუჯეტო კანონით გათვალისწინებული ვალდებულებები.

2005 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯვით ნაწილში მნიშვნელოვანი ყურადღება დაეთმო ქვეყნის სტრატეგიული მიმართულებების დაფინანსებას. ამ პერიოდში გატარებული ღონისძიებების კუთხით აღსანიშნავია შემდეგი:

- გასულ წელს ქვეყანაში მინიმალური პენსიის ზრდასთან ერთად, (მატება 14 ლარიდან 28 ლარამდე) განხორციელდა წინა წლებში წარმოქმნილი საპენსიო დავალიანებების დაფარვა. მიმდინარე წლის სახელმწიფო ბიუჯეტით გათვალისწინებულია პენსიების 38 ლარამდე გაზრდა.
- 2005 წლის განმავლობაში საფუძველი ჩაეყარა ქვეყანაში სახელფასო რეფორმას, რომელიც ეტაპობრივად ხორციელდება. რეფორმის პირველ ეტაპზე საბიუჯეტო სექტორში (სახელმწიფო ბიუჯეტის

დაფინანსებაზე მყოფ ორგანიზაციებში) დასაქმებულთა მინიმალური ხელფასი გაუთანაბრდა ქვეყანაში არსებულ საარსებო მინიმუმს;

- გაგრძელდა წინა წლებში წარმოქმნილი დავალიანებების დაფარვა. დავალიანებების დასაფარავად ასიგნებები მიმართული იქნა როგორც, 2005 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტით გათვალისწინებული ფონდიდან, ასევე სამინისტროებისა და უწყებებში წარმოქმნილი ეკონომიის თანხებიდან. ამ დანიშნულებით მნიშვნელოვანი თანხებია გამოყოფილი 2006 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტშიც, რაც საშუალებას იძლევა მიმდინარე წელს სრულად დაიფაროს პენსიებში და ხელფასებში წარმოქმნილი წინა წლების დავალიანებები.
- გაგრძელდა ელექტროენერჯის შეღავათებით მოსარგებლე მოსახლეობის (მ.შ. ომის მონაწილეები და მათთან გათანაბრებული პირების) მიერ მოხმარებული ელექტროენერჯის საფასურის კომპენსაცია
- მნიშვნელოვანი ღონისძიებები იქნა გატარებული ქვეყნის ენერგოსექტორის სტაბილურობისა და ენერგეტიკული უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, კერძოდ ენერგეტიკის სფეროსთვის გამოყოფილი ასიგნებები ძირითადად მიიმართა ჰიდრო, თბოელექტროსადგურების და ელექტრო გადამცემი ხაზების რეაბილიტაციაზე, ელექტროენერჯის შესყიდვისა და აღრიცხვიანობის მოწესრიგებაზე.
- საავტომობილო გზების დეპარტამენტისათვის გამოყოფილი ასიგნებები უმთავრესად მოხმარდა ქვეყნის სატრანსპორტო კომუნიკაციების რეაბილიტაციისა და მშენებლობის პროცესს. აღნიშნული პროცესი კიდევ უფრო დიდი მასშტაბით გაგრძელდება მიმდინარე წელსაც.
- 2005 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯვით ნაწილში მნიშვნელოვანი სახსრები იქნა გათვალისწინებული გასული წლის განმავლობაში მომხდარი სტიქიური მოვლენების შედეგად მიყენებული ზიანის სალიკვიდაციო სამუშაოების დასაფინანსებლად და დაზარალებული მოსახლეობის დასახმარებლად.
- მნიშვნელოვანი სახსრები იქნა მიმართული ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის ამაღლებისათვის, ამ დანიშნულებით გამოყოფილმა ასიგნებებმა მთლიანი შიდა პროდუქტის 3,2 პროცენტი შეადგინა, რაც სავსებით პასუხობს „ნატო“-სთან გაწევრიანების მოთხოვნებს.
- გაიზარდა საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის უზრუნველყოფაზე გამოყოფილი სახსრებიც. მნიშვნელოვანი სამუშაოები ჩატარდა სასამართლო სისტემის კეთილმოწყობისათვის. შესამჩნევად

გამოსწორდა პენიტენციალური სისტემის მატერიალურ-ტექნიკური მდგომარეობა.

- საბიუჯეტო სისტემის კანონის მოთხოვნებიდან გამომდინარე ქვეყანაში შეიცვალა და უფრო სრულყოფილი გახდა საბიუჯეტო მოწყობის პრინციპები, რამაც საფუძველი დაუდო ქვეყანაში საშუალოვადიანი სახარჯო პოლიტიკის დანერგვას.
- მნიშვნელოვანი რეფორმები გატარდა აღმასრულებელ ხელისუფლებაში, სამინისტროებსა და უწყებებში განხორციელდა კადრების ოპტიმიზაცია.

3.2. საშინაო ვალის მდგრადობა და სტრატეგია

ა. სამოქმედო გეგმა

- სახელმწიფო ბიუჯეტის დეფიციტის დასაფინანსებლად ეროვნული ბანკის სესხების გამოყენების აკრძალვა;
- ეროვნული ბანკის სასესხო დავალიანების სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებში გადაფორმება;
- ყოველწლიურად უკვე არსებული ეროვნული ბანკის დავალიანების ნაწილის ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე მიმოქცევადი საშუალო ვადიან კუპონურ ობლიგაციებად გადაფორმება;
- ე/წ “ისტორიული ვალების” ინვენტარიზაციის შედეგების ანალიზიდან გამომდინარე, მათი ანაზღაურების მექანიზმის შემუშავება და დაფარვის ვადების დადგენა.

ბ. მოსალოდნელი შედეგი

- სახელმწიფო ბიუჯეტის დეფიციტის არაინფლაციური გზით შევსება;
- სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარების ხელშეწყობა;
- ეროვნული ბანკის მიმართ დავალიანების თანდათანობითი შემცირება და 2030 წლისათვის მისი მთლიანად დაფარვა;
- მომავალი 15-25 წლის განმავლობაში სახელმწიფო ვალის შესახებ საქართველოს კანონით აღიარებული სავალო ვალდებულებების, ე/წ “ისტორიული ვალების” სრული დაფარვა.

3.3. საგარეო ვალის მდგრადობა და სტრატეგია

საგარეო ვალის მომსახურება 2007-2010 წლებში განხორციელდება პარიზის კლუბში მიღწეული პირობების გათვალისწინებით. საგარეო ვალის მომსახურების დინამიკა იხილეთ თანდართულ ცხრილში.

ვინაიდან 2006 წლის ბოლოს იწურება კონსოლიდაციის პერიოდი (2003-2006), 2007 წლიდან განახლდება ბილატერული კრედიტების მომსახურება.

ამჟამად მიმდინარეობს თურქმენეთის ვალის დაფარვა პროდუქციით და მომსახურებით. მომავალშიც განიხილება შესაძლებლობა ამ პრაქტიკის გამოყენებისა სხვა კრედიტორებთან მიმართებაში.

საქართველო გააგრძელებს თავის პოლიტიკას იმასთან დაკავშირებით, რომ აღნიშნული საშუალოვადიანი პერიოდის განმავლობაში არ აიღებს არაშეღავათიან სესხებს (გრანტ-ელემენტი არა უმეტეს 35%) და არ გასცემს გარანტიებს არაშეღავათიან სესხებზე.

საგარეო ვალების მართვის ზემოაღნიშნული ძირითადი მიმართულებები გავლენას ახდენს ვალის მდგრადობის შენარჩუნებაზე. დღეისათვის ვალის მდგრადობა შენარჩუნებულია და ვალის მომსახურების პოლიტიკა საშუალო და გრძელვადიან პერსპექტივაში წარიმართება იმგვარად, რომ მომავალშიც შენარჩუნებულ იქნეს ვალის მდგრადობის მაჩვენებლები.

ცხრილი 1. საგარეო ვალის მომსახურების მაჩვენებლები 2007-2010 წლებში (მთლიანი ხარჯები)

მილიონ აშშ დოლარებში

	2007	2008	2009	2010
ძირითადი თანხის გადასახდელები	129.37	96.85	116.92	101.5
საპროცენტო თანხის გადასახდელები	28.88	26.35	24.52	21.89
სულ, გადასახდელები	158.25	123.2	141.44	123.39

ცხრილი 2. საგარეო ვალის მომსახურების მაჩვენებლები 2007-2010 წლებში (ბიუჯეტიდან გასაწევი ხარჯები)

მილიონ აშშ დოლარებში

.	2007	2008	2009	2010
ძირითადი თანხის გადასახდელები	61.14	40.61	68.8	67.29
საპროცენტო თანხის გადასახდელები	27.24	25.1	23.61	21.69
სულ, გადასახდელები	88.38	65.71	92.41	88.98

3.4. დეფიციტი

2007 წლისათვის ნაერთი ბიუჯეტის დეფიციტი მშპ-ს მიმართ 1.8%-ს შეადგენს. 2008-2010 წლებში მისი მოცულობა შემცირების ტენდენციით ხასიათდება და შესაბამისად შეადგენს 1.3%, 0.9% და 0.8%. დეფიციტის დაფინანსების წყაროებში გათვალისწინებულია სახსრების მობილიზება, როგორც

საშინაო, ისე საგარეო წყაროებიდან. დეფიციტის დაფინანსების წყაროებში გათვალისწინებული ასევე პრივატიზაციიდან მიღებული შემოსავლები. მისი წილი მშპ-ს მიმართ 2007-2010 წლებისათვის შეადგენს 0.7%, 0.1%, 0.1%, 0.1%. როგორც აღნიშნულიდან გამომდინარეობს 2008 წლისათვის საქართველოში პრივატიზაციის პროცესი დასრულდება და აქედან მიღებული შემოსავლები შემდგომ წლებში მიზერული იქნება.

შემცირების ტენდენციით ხასიათდება ასევე საგარეო წყაროებიდან მიღებული შემოსავლები. მისი მოცულობა 2007-2010 წლებში იქნება შესაბამისად 0.9%, 0.9%, 0.5% 0.5%.

ამასთან აღსანიშნავია, რომ სახელმწიფო ფინანსების საერთაშორისო სტატისტიკის მიხედვით დეფიციტის დაფინანსების წყაროების შემადგენლობა განსხვავდება ამ ეტაპზე საქართველოში მოქმედი საბიუჯეტო კლასიფიკაციისაგან. კერძოდ, საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით პრივატიზაციიდან მიღებული შემოსავლები მიეკუთვნება დეფიციტის დაფინანსების წყაროებს, ხოლო საქართველოში მოქმედი აღრიცხვის სისტემით იგი აღირიცხება ბიუჯეტის შემოსავლებში კაპიტალური შემოსავლების ხაზით. განსხვავებული მეთოდიკა ასევე დეფიციტის დაფინანსების საგარეო წყაროების მიმართაც. კერძოდ, საერთაშორისო სტანდარტებით დეფიციტის დაფინანსების წყაროებში აღირიცხება მხოლოდ სხვაობა საერთაშორისო საინვესტიციო პროექტების განსახორციელებლად ქვეყანაში ჩამორცხულ თანხასა და ქვეყნის მიერ საგარეო ვალდებულებების ძირითადი ნაწილის დაფარვას შორის. აღნიშნულის გათვალისწინებით მნიშვნელოვანი სხვაობა იქნება ბიუჯეტის პროექტით გათვალისწინებულ დეფიციტის მოცულობასა და საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით დაანგარიშებულ დეფიციტის მოცულობას შორის.

3.5. გადასახდელები ძირითადი ეკონომიკური კატეგორიების ჭრილში

ბიუჯეტის გადასახდელებისა და ხარჯების მოცულობის განსაზღვრას საფუძვლად დაედო აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად განხორციელებული მაკროეკონომიკური პარამეტრების პროგნოზი.

მაკროეკონომიკური გათვლების შესაბამისად ნაერთი ბიუჯეტის გადასახდელებისა და ხარჯების პროგნოზმა მშპ-ს მიმართ 2007 წლისათვის

შეადგინა 24.3% მლნ ლარი, 2008 წლისათვის – 22.8% 2009 წლისათვის – 23.1%, ხოლო 2010 წლისათვის – 23.5%.

საქონელსა და მომსახურებაზე ნაერთი ბიუჯეტიდან გასაწევი ხარჯები 2007 წლისათვის მთლიანი შიდა პროდუქტის 11.1 პროცენტია. აღნიშნული მუხლიდან ხორციელდება როგორც შრომის ანაზღაურების ხარჯების გასტუმრება, ისე ყველა იმ ხარჯის დაფარვა, რომლებიც არ შედის ეკონომიკური კლასიფიკაციით გათვალისწინებულ სხვა მუხლებში. 2008 წლისათვის აღნიშნული მაჩვენებელი მშპ-ს მიმართ 10.6%, 2009 წლისათვის – 10.3%, ხოლო 2010 წლისათვის 10.5% იქნება.

სუბსიდიებისა და ტრანსფერების მუხლით გასაწევი ხარჯების მოცულობა 2007 წლისათვის მშპ-ს მიმართ 8%, 2008 წლისათვის – 8.1%, 2009 წლისათვის – 8.3%, ხოლო 2010 წლისათვის – 8.6% შეადგენს. აღნიშნული მუხლით გათვალისწინებულია როგორც სოციალური, ისე საგანმანათლებლო ხასიათის ღონისძიებების დაფინანსება.

კაპიტალური ხარჯების წილი მშპ-ს მიმართ 2007 წლისათვის 4.1%-ს შეადგენს, იგი ზრდის ტენდენციით ხასიათდება და 2008, 2009, 2010 წლებში შესაბამისად 4.2%, 4.3%, 4.4% შეადგენს.

პროცენტების დასაფარავად გაწეული ხარჯები 2007 წლისათვის მშპ-ს 0.8% შეადგენს, მისი მოცულობა შემდგომ წლებში შემცირდება 2008-2010 წლებში 0.3% იქნება. აღნიშნულ მუხლში გათვალისწინებულია როგორც საგარეო, ისე საშინაო ვალდებულებების მომსახურება.

წმინდა დაკრედიტების მუხლით 2007 წლისათვის გასაწევი ხარჯი მშპ-ს მიმართ 0.4% შეადგენს, შემდგომ წლებში იგი შემცირდება 2008, 2009 2010 წლებში 0.3% განისაზღვრება. აღნიშნულ მუხლში არ არის გათვალისწინებული სახელმწიფოს მიერ საგარეო ვალდებულებების ძირითადი ნაწილის დაფარვის ხარჯები, რომელთა გახარჯვაც წლიური საბიუჯეტო კანონით ხორციელდება წმინდა დაკრედიტების მუხლით.

აქვე აღსანიშნავია, რომ ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯებში გათვალისწინებული არ არის საბიუჯეტო ორგანიზაციების მიერ გადასახდელი სოციალური გადასახადი. იგი გაბათილებული იქნა სახელმწიფო და ადგილობრივი ბიუჯეტების კონსოლიდაციის დროს.

4. ძირითადი სექტორული მიზნები და ამოცანები

4.1. ეკონომიკური განვითარებისა და სიღარიბის დაძლევის პროგრამისა და სახელმწიფო ბიუჯეტის ურთიერთკავშირი

საქართველოს მთავრობის პრიორიტეტულ მიმართულებებს 2007-2010 წლებისათვის წარმოადგენენ:

- ტერიტორიული მთლიანობის მშვიდობიანი გზებით აღდგენა და სამოქალაქო ერთობა;
- მდგრადი ეკონომიკური ზრდა და დასაქმების ხელშეწყობა;
- მოქნილი, ანგარიშვალდებული და ქმედითი მმართველობის ფორმირება;
- ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია და განვითარება;
- ნატო-ში გაწევრიანების პირობების დაკმაყოფილება.
- “ევროპის სამეზობლო პოლიტიკის სამოქმედო გეგმის” (აქტიონ ჯიგან) წარმატებული განხორციელება და ევროკავშირთან ეკონომიკური და კულტურული თანამშრომლობის ზრდა;

რეფორმების პროგრამის თანმიმდევრული განხორციელებისათვის ჩამოყალიბდა ურთიერთდაკავშირებული პრინციპების ერთობლიობა:

- კორუფციის აღმოფხვრა;
- გამჭვირვალობისა და საზოგადოებრივი მონიტორინგის გაძლიერება;
- ბიუროკრატიის რიცხოვნობისა და მისი ზეგავლენის შემცირება;
- გადაწყვეტილების მიღებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის გაზრდა;
- ადამიანის უფლებების დაცვა.

მთავრობის პოზიცია ეკონომიკურ და სოციალურ რეფორმებთან დაკავშირებით გულისხმობს სიღარიბის არსებული მდგომარეობის გაუმჯობესებას ნახტომისებრი და მდგრადი ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობის საფუძველზე. რისთვისაც აუცილებელია:

- მმართველობის მექანიზმების გაუმჯობესება და მათი გამჭვირვალობისა და ეფექტიანობის დონის ამაღლება;
- ბიზნეს-კლიმატის გაუმჯობესება და კერძო კაპიტალის მოზიდვა;
- პრივატიზაცია;
- სოციალური დახმარების სისტემის რეფორმა.

4.2. ხარჯების საშუალოვადიანი დაგეგმვა (MTEF)

ზემოაღნიშნულიდან ნათლად ჩანს რომ მთავრობის ძირითადი მიზნები და ამოცანები წარმოადგენს ეგსდპ-ს პრიორიტეტებს, მაგრამ ეგსდპ-ის და სამთავრობო სტრატეგიის ეფექტური და დროული განხორციელების უზრუნველსაყოფად აუცილებელია გრძელვადიანი მჭიდრო ურთიერთკავშირის დამყარება ეგსდპ-ს, სამთავრობო სტრატეგიასა და წლიურ სახელმწიფო ბიუჯეტებს შორის. ამ მიზნით 2006 წლის 26 იანვარს მიღებული იქნა საქართველოს მთავრობის №19 დადგენილება “სამინისტროების საშუალოვადიანი სამოქმედო გეგმების დამტკიცების შესახებ”, რომელიც მიზნად ისახავს საშუალოვადიან პერიოდში სამინისტროების სტრატეგიული მიმართულებებისა და პრიორიტეტების მკაფიოდ განსაზღვრას, მათი რეალიზაციისათვის დასახულ ღონისძიებებს და მათ დაკავშირებას საბიუჯეტო რესურსების ეფექტურად განაწილებასა და მთავრობის სტრატეგიულ მიმართულებებსა და პრიორიტეტებთან.

ხარჯების საშუალოვადიანი დაგეგმვა ეფუძნება ორ ძირითად, ურთიერთდაკავშირებულ პროცესს:

- „ზემოდან ქვემოთ“ პრინციპი – ქვეყნისთვის პრიორიტეტული მიმართულებების განსაზღვრა და მაკროეკონომიკური პარამეტრებისა და შემოსავლების რეალისტურ პროგნოზებზე დაყრდნობით საშუალოვადიანი ხარჯვითი „ჭერების“ შემუშავება თითოეული მხარჯავი უწყებისთვის;
- „ქვემოდან ზემოთ“ პრინციპი – საშუალოვადიანი ხარჯების მონახაზის მომზადება მხარჯავი უწყებების მიერ, რომელიც დაეფუძნება მკაფიო და რეალისტური ხარჯთაღრიცხვის მქონე სექტორულ სტრატეგიებს.

ხარჯების საშუალოვადიანი დაგეგმვის დანერგვის პირველსავე ეტაპზე მკაფიოდ განისაზღვრა მთავრობის პრიორიტეტები ეგსდპ-ისა და სხვა სტრატეგიული დოკუმენტების გათვალისწინებით. ხოლო ყოველი მომდევნო წლისათვის მთავრობის პრიორიტეტები უნდა გადაიხედოს მიღწეული პროგრესისა, თუ არსებული სოციალურ-ეკონომიკური სიტუაციის მხედველობაში მიღებით.

მაკროეკონომიკური და ფისკალური პროგნოზების საფუძველზე ფინანსთა სამინისტრო განსაზღვრავს არსებული რესურსების პაკეტს, რომელთა გამოყენებით ამზადებს საბოლოო საშუალოვადიან ხარჯვით „ჭერებს“, ხოლო მათ საფუძველზე მხარჯავი უწყებები მოამზადებენ საბოლოო სექტორულ საშუალოვადიან ხარჯვით ჩარჩოსა და წლიურ ბიუჯეტს.

საშუალოვადიანი ხარჯვითი „ჭერების“ დადგენის დროს გამოყენებული იქნება რამდენიმე მნიშვნელოვანი ელემენტი:

- სექტორული სტრატეგიის განაცხადი – ძირითადი მიზნები, ინდივიდუალურ სექტორებში გასატარებელი სტრატეგიები, რომლებიც უნდა იყოს სრულ შესაბამისობაში ეგსდპ-ით განსაზღვრულ სექტორულ პრიორიტეტებთან, რაც უზრუნველყოფს მჭიდრო კავშირს საშუალოვადიან ხარჯვით ჩარჩოსა და ეროვნულ ინტერესებს შორის;
- ზემოაღნიშნული მიზნების მისაღწევად შესაბამისი ღონისძიებების განსაზღვრა, შედეგებისა და ინდიკატორების მითითებით;
- თითოეული პროგრამისთვის ოთხწლიანი ხარჯთაღრიცხვის მომზადება მიმდინარე და საინვესტიციო ხარჯების მითითებით;

აღნიშნული ითვალისწინებს აგრეთვე შეფასების ინდიკატორების შემოღებას, რის საფუძველზედაც მთავრობას ექნება მძლავრი ინსტრუმენტი ბიუჯეტის შესრულების მონიტორინგისა და ზედამხედველობისათვის, გასული წლების ბიუჯეტის შესრულებისა და შედარებითი ანალიზის გასაკეთებლად საშუალოვადიან პერიოდში.

4.3. 2007-2010 წლებისათვის საქართველოს მთავრობის ძირითადი მიზნებისა და ამოცანების შესასრულებლად სამინისტროების მიერ განსაზღვრული პრიორიტეტული მიმართულებები

1. შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო

1. საქართველოს მოსახლეობის ჯანმრთელობის გაუმჯობესება მაღალი ხარისხის სამედიცინო მომსახურებაზე თანასწორი გეოგრაფიული და ფინანსური ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის მეშვეობით;
2. მოსახლეობის სიღარიბის და მოწყვლადობის შემცირება სოციალური დახმარებების ეფექტური მექანიზმების დანერგვის და სოციალური ინტეგრაციის ხელშემწყობი გარემოს შექმნის მეშვეობით;
3. შრომის ბაზრის ეფექტური ფუნქციონირების პირობების შექმნა
4. ჯანდაცვისა და სოციალური სფეროში ინსტიტუციური განვითარება და სახელმწიფო მართვის ეფექტიანობის ამაღლება

საბიუჯეტო ხარჯები ჯანდაცვაზე მთლიან შიდა პროდუქტთან მიმართებაში

დასახელება	პროგნოზი			
	2007წ.	2008წ.	2009წ.	2010წ.
მთლიანი შიდა პროდუქტი	14,600.0	16,200.0	17,800.0	19,500.0
ჯანდაცვა მშპ-ს მიმართ პროცენტულად	1.1	1.32	1.41	1.51
ხარჯები ჯანდაცვაზე	160.6	213.8	251.0	294.5
მ.შ:				
საზოგადოებრივი ჯანდაცვა	4.0	4.5	5.0	5.5
პირველადი ჯანდაცვა	24.0	29.0	37.0	44.0
სტაციონარული მომსახურება	94.4	118.6	146.5	172.9
სასწრაფო სამედიცინო დახმარება	18.7	19.6	20.6	21.6
სპეციფიკური მედიკამენტებით უზრუნველყოფა	9.8	10.3	10.8	11.3
ვეტერანების მომსახურება	1.5	1.6	1.7	1.8

მმართველობა	7.7	7.9	8.1	8.3
სუბსიდირებული მედიკამენტები		22.0	22.0	32.0

2. განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო

1. მართვის პროცესის დემოკრატიზაცია და საზოგადოების ფართო ფენების ჩაბმა;
2. მართვის სისტემის დეცენტრალიზება და საგანმანათლებლო დაწესებულების ავტონომიურობა;
3. განათლების სექტორის შედეგზე ორიენტირებული მენეჯმენტი ხარისხის უზრუნველყოფის სქემების და რესურსების განაწილების მექანიზმების მეშვეობით;
4. განათლების სექტორის დაფინანსების ზრდა და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განვითარება;
5. განათლების და სამეცნიერო საქმიანობის მსოფლიო სივრცესთან ინტეგრირება;
6. უმაღლეს სასწავლებლებში მეცნიერებისა და საგანმანათლებლო-სამეცნიერო ცენტრების განვითარება.

საბიუჯეტო ხარჯები განათლებაზე მთლიანი შიდა პროდუქტთან მიმართებაში					
(მლნ. ლარებში)					
№	კვასახელება	პროცენტო			
		2007	2008	2009	2010
1	მთლიანი შიდა პროდუქტი	14,600.0	16,200.0	17,800.0	19,500.0
2	განათლება მშპ-ს მიმართ პროცენტულად	2.70	2.80	2.90	3.00
3	ხარჯი განათლებაზე	394.60	452.90	516.80	589.90
	საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს აპარატი	2.9	2.9	3.0	3.1
	ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლების დაფინანსების პროგრამა	210.1	231.0	261.8	311.9
	განათლების რესურს ცენტრები	2.0	2.5	2.7	2.9
	პროგრამა „ბავშვზე ზრუნვა“	8.1	9.0	10.0	11.0
	დაწყებითი პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებები	1.8	2.1	2.3	2.5
	საშუალო პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებები	2.6	2.9	3.2	3.5
	უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები	38.5	46.6	54.7	62.8
	განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიზნობრივი პროგრამები	3.5	4.0	5.0	6.0
	პრეზიდენტის ნაციონალური პროგრამა „საგანმანათლებლო დაწესებულებების რეაბილიტაცია“	79.6	91.0	101.7	119.1

პრეზიდენტის ნაციონალური პროგრამა „ირმის ნახტომი“	9.9	16.0	15.1	2.0
განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ღონისძიებები	0.7	0.9	1.0	1.5
საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ოლიმპიადები და საერთაშორისო საგანმანათლებლო პროგრამები	0.3	0.3	0.4	0.4
მეცნიერების ხელშეწყობის პროგრამა	21.0	29.0	39.2	45.2
საქართველოს განათლების სისტემის გარდაქმნისა და განმტკიცების პროექტი	13.6	14.7	16.8	18.0

3. საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო;

1. საბიუჯეტო პოლიტიკის გაუმჯობესება და ხარჯების საშუალოვადიანი დაგეგმვის სრული ინტეგრაცია საბიუჯეტო პროცესში.
2. GFS -კლასიფიკაციის პრინციპებზე ეტაპობრივად გადასვლა
3. საგარეო დახმარების (დონორების) კოორდინაციის შემდგომი გაუმჯობესება
4. საგადასახადო და საბაჟო პოლიტიკის სრულყოფა და გადასახადების ადმინისტრირების გაუმჯობესება

4. სოფლის მეურნეობის სამინისტრო

1. სასურსათო უსაფრთხოებისა და ხარისხის უზრუნველყოფის უზრუნველყოფა
2. სასოფლო-სამეურნეო ინფრასტრუქტურის განვითარება, სამელიორაციო სისტემების მართვის რეფორმა
3. მევენახეობა-მელვინეობის დარგის განვითარება და ფალსიფიკაციასთან ბრძოლა

5. თავდაცვის სამინისტრო

1. შეიარაღებული ძალების ქმედითუნარიანობის ზრდა
2. მატერიალურ-ტექნიკური ბაზისა და ლოგისტიკის სისტემის გაუმჯობესება
3. სამხედრო ინფრასტრუქტურის მოდერნიზაცია

6. ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო

1. სტანდარტიზაციის, მეტროლოგიის, აკრედიტაციის და ბაზრის ზედამხედველობის სისტემის რეფორმა
2. სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული სამეურნეო სუბიექტებისა და ქონების განსახელმწიფოებრიობა
3. ვაჭრობის სფეროს ლიბერალიზაცია
4. სატრანსპორტო სფეროს მართვის სისტემის ოპტიმიზაცია, ლიბერალიზაცია, ინფრასტრუქტურის განვითარება

7. ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტრო

1. დევნილთა ბაზის არსებულ მონაცემთა სრულყოფა და აღრიცხვიანობის მოწესრიგება; აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონში არსებულ უძრავ ქონებაზე საკუთრების მოთხოვნის უფლებების აღრიცხვა;
2. მიგრაციული პროცესების რეგულირებისათვის სახელმწიფო და რეგიონული პროგრამების შემუშავება და განხორციელება, განსახლებისთვის აუცილებელი ურბანული კვლევის ჩატარება;
3. დიასპორებთან კონტაქტების დამყარება დაა ორმაგი მოქალაქეობის მისაღებად ხელშეწყობა, საზღვარგარეთ ქართული კულტურის ცენტრების დაარსება.

8. გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო

1. ლიცენზიებისა და ნებართვების სისტემის რეფორმის დასრულება
2. რესურსთსარგებლობის სისტემის სრულყოფა /სატყეო სექტორის მართვის სისტემის რეფორმა, წყლის რესურსების მართვის სისტემის რეფორმა/
3. გარემოსდაცვითი სისტემის სრულყოფა/დაცული ტერიტორიების სისტემის ჩამოყალიბება და ეკოტურიზმის განვითარება/
4. ნარჩენების მართვის სისტემის რეფორმა

9. ენერგეტიკის სამინისტრო

1. ჰიდრო და თბოელექტროსადგურების მშენებლობა-რეაბილიტაცია
2. მაღალი ძაბვის ელექტროენერჯის გადამცემი ხაზების მშენებლობა-რეაბილიტაცია
3. ბუნებრივი გაზის სექტორში სარეაბილიტაციო-სამშენებლო ღონისძიებები
4. განახლებადი ენერჯების ელექტროსადგურების მშენებლობა

10. კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის სამინისტრო

1. ინსტიტუციური რეფორმის პროგრამა
2. სამუზეუმო რეფორმების პროგრამა
3. კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა რეაბილიტაციის, სისტემატიზაცია-დოკუმენტირების, პოპულარზაციისა და დასავლეთთან ინტეგრირების პროგრამა
4. სპორტისა და კულტურის ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროგრამა
5. სახელოვნებო და სასპორტო განათლების სისტემის რეფორმა.

11. საგარეო საქმეთა სამინისტრო

1. ინდივიდუალური პარტნიორობის სამოქმედო გეგმის (IPAP) შესრულება MAP-თან მიერთება
2. ევროკავშირის ჩართვა ქვეყანაში კონფლიქტების მშვიდობიანი მოგვარების პროცესში.

3. ახალი დიპლომატიური წარმომადგენლობის და საკონსულოების გახსნა
4. ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობა, სატრასპორტო დერეფნების პოტენციალის ამოქმედება

12. იუსტიციის სამინისტრო

1. მართვის თანამედროვე მეთოდების დანერგვით ახალი ტიპის სამსახურის შექმნა
2. უფასო სამართლებრივი დახმარების ერთიანი საკანონმდებლო ჩარჩოს შემუშავება და რეფორმის განხორციელება
3. ევროსტანდარტებთან მიახლოება, მსჯავრდებულთა რეაბილიტაცია და მათი დაბრუნება საზოგადოებაში
4. ეროვნული საარქივო ფონდის დოკუმენტების დაცვისა და შენახვის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განმტკიცება, თანამედროვე ტექნიკური საშუალებების დანერგვა – საარქივო ინფორმაციის მოძიების დარგში. ძირითადი საქმიანობის საკანონმდებლო ბაზის განვითარება
5. მსჯავრდებულთა კონტროლი, შეძლებისდაგვარად დახმარების გაწევა და მათთან სხვადასხვა მეთოდოლოგიური და პრაქტიკული სამუშაოების ჩატარება საზოგადოებაში სრულფასოვან წევრებად დასაბრუნებლად
6. ევროსტანდარტების შესაბამისად საბაზისო და სპეციალური სასწავლო პროგრამების შემუშავება; სასჯელსრულებისა და პრობაციის სისტემაში მომუშავე თანამშრომლების მომზადება, კვალიფიკაციის ამაღლება ეტაპობრივად და ცენტრის შემდგომი განვითარება მისი აკადემიად ჩამოყალიბების მიზნით, რათა აღმოფხვრილ იქნას ამ სისტემაში აქამდე არსებული საკადრო დეფიციტი და შეიქმნას სტაბილური, კვალიფიციური საკადრო რეზერვი.